

DE BELGISCHE GROENTEVERWERKENDE INDUSTRIE

ir. G. Vulsteke

Werkleider Provinciaal Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw te Beitem

In onderhavig artikel worden de diverse factoren beschreven die geleid hebben tot het ontstaan en de ontwikkeling van de Belgische groenteverwerkende industrie. Vervolgens worden de resultaten aangegeven van een

van de vollegrondsgroenteteelt in onze provincie hebben het onderzoek en de voorlichting alsmede het onderwijs een belangrijke bijdrage geleverd. Tevens dient in het bijzonder de positieve mentaliteit van de bedrijfs-

spelen. Ook de mogelijkheden tot uitvoer door het vrij verkeer van goederen binnen de EEG alsmede het ontstaan van para-agrarische activiteiten, onder meer commercializatie, verwerking (konserven en diepvries) en distributie (groothandel als toeleveringsbedrijven) hebben deze toename bevorderd (Pattou, 1980).

De areaalstoename van gewassen bestemd voor industriële verwerking is vooral gestimuleerd onder impuls van de conservenindustrie (erwten, bonen, wortelen en schorseneren) alsook van de diepvriesindustrie (prei, bloemkool, spruitkool, spinazie). Immers de methode van diepvriezen is een nieuwe bewaartechniek. Daarbij aansluitend hebben de mechanizatie waardoor diverse groenten op grotere bedrijven en oppervlakten verbouwd kunnen worden alsook de relatief geringere investeringen bij de rekonversie naar vollegrondsgroenteteelt bijgedragen tot deze explosieve ontwikkeling.

De arbeidsintensieve teelten zoals prei, spruit- en bloemkool zijn bepalend geweest voor de inkomensvorming van de minder grote bedrijven en het leefbaar houden van deze bedrijven dit eventueel gekombineerd met vee- of varkenshouderij. Het inschakelen van vollegrondsgroenten bood de mogelijkheid om de aanwezige arbeidskrachten beter te valoriseren (Avermaete, 1980).

Uit tabel 1 blijkt dat het areaal voor groenteteelt in West-Vlaanderen nagenoeg verdubbeld is, terwijl de oppervlakte voor gans België nagenoeg ongewijzigd bleef, met uitzondering van 1980. De hoeveelheid geproduceerde groentekonserven verdubbelden slechts terwijl de diepgevroren groenten vervijfvoudigden in vergelijking met de productie in 1980.

Op te merken is dat het grootste aantal groenteverwerkende industrieën zich hebben gevestigd in West-Vlaanderen en dat tot op heden de bevoorrading aan groenten voor deze bedrijven nog grotendeels in de eigen regio gebeurt.

---

enquête uitgevoerd in 1994 bij de groenteverwerkende industrieën. Zij tonen het belang van deze industrie-
sektor aan. De oppervlakte groenten geteeld in België en in het buitenland zowel onder eigen beheer als door bemiddeling van de groothandel, alsmede de bruto- en nettoproductie ervan worden uitvoerig beschreven. Er wordt speciale aandacht geschonken aan het gedeelte bestemd voor verduurzaming in blik naast het totale pakket verwerkte (konserven & diepvries) groenten.

Ontstaan en ontwikkeling van deze para-agrarische sektor

Factoren van fysische aard zoals klimaat en bodem alsmede factoren van sociaal-ekonomische aard lagen aan de basis van het ontstaan en de uitbreiding van de vollegrondsgroenteteelt.

De provincie West-Vlaanderen bezit diverse bodemtypen geschikt voor het verbouwen van groenten, heeft gronden met een hoge vruchtbaarheidsgraad (verkregen door het gebruik van grote hoeveelheden reststoffen van dierlijke oorsprong) en bezit bedrijven van verschillende bedrijfsgrootte en -structuur. Bij de uitgroei

leid(st)er ten aanzien van de rekonversie naar de teelt van vollegrondsgroenten vermeld. De aanwezigheid van een goed funktionerende Veiling te Roeselare alsmede het ontstaan van diverse conserven- en diepvriesgroentebedrijven waren van enorm belang bij de ontwikkeling van de groenteteelt in de provincie.

De diepvriesindustrie heeft een spektakulaire uitbreiding gekend in de periode 1965-1985, terwijl de conservenindustrie eerst stabiel bleef en daarna daalde. Deze sektor is hoofdzakelijk gekenmerkt door een familiale structuur en een nauwe verbondenheid met de landbouw. De bedrijven zijn ontstaan uit landbouwbedrijven, uit vlasverwerkende bedrijven of uit groothandel in groenten. De beschikbaarheid van terreinen maar vooral van grondstoffen voor de verwerking alsmede het toeval bepaalden deels de lokalizatie van de groenteverwerkende bedrijven (Depuydt, 1982).

De uitbreiding van de groenteteelt tijdens de periode 1960-1980 is vooral te danken aan de algemene stijging van de welvaart, waarbij een verfijnd en meer gevarieerd voedingspatroon werd verkregen en waarbij de groenten een belangrijke rol zijn gaan

Tabel 1

Evolutie van areaal, produkties en geldelijke waarden van groentekonserven en diepgevroren groenten (a)

	1975	1980	1986	1990	1991	1993
Areaal (ha) groenteteelt België	29.681	18.027	31.172	29.949	31.445	29.195
W.-VI.	8.902	7.918	13.961	12.745	13.577	13.794
Productie van groentekonserven in België (ton)	206.449	127.822	280.208	269.405	269.324	-
Productie van diepgevroren groenten in België (ton)	34.379	69.305	228.970	316.077	366.308	-
Totale waarde van de afgewerkte groenten in België (1.000 BF)		2.626.107	5.388.992	8.668.291 (b)	9.191.466 (b)	-

(a) Bron: N.I.S. 15 metellingen.

(b) Aardappelprodukten opgenomen.

Bij vergelijking van de in- en uitvoercijfers van groenten in de Benelux in 1992 (zie tabel 2) wordt vastgesteld dat het exportoverschot voor de bevroren groenten de helft bedraagt van het totale export-overschot van groenten.

Resultaten van de enquête bij de groenteverwerkende industrie

Aangezien de globale groenteverwerkende nijverheid een zeer belangrijke bedrijfstak is, zowel qua afzet van groenten als qua tewerkstelling, niet alleen in België maar ook in West-Europa, bleek het zeer nuttig te weten welke omvang deze industrietaak in België heeft.

Door het uitvoeren van een enquête bij de diverse bedrijven in België werd gepoogd reële cijfers te bekomen over het totale groentenareaal bestemd voor industriële verwerking, over de omvang van de brutoproduktie van groenten en nettohoeveelheden na verwerking. Tevens werd be-

oogd het aandeel te kennen van de groenten bestemd voor de diepvries alsmede voor het conserveren volgens het warmteprocédé in blik of glas. Interessant was ook de belangrijkheid van de diverse groentesoorten bestemd voor deze verwerkingstak te kennen en eventuele verschuivingen na te gaan. Finaal werd getracht het aandeel van West-Vlaanderen daarin op te geven.

Om deze informatie te bekomen werd gedurende 1994 een enquête verricht door het Provinciaal Centrum voor Land- en Tuinbouw door middel van een vragenlijst voor het jaar 1993. Er werden 19 bedrijven aangeschreven waarop 17 positief hebben gereageerd of 89%.

In het opgegeven cijfermateriaal (zie tabel 3) werd geen rekening gehouden met de tussen haakjes vermelde cijfers daar ze onvolledig waren of omdat deze groenten in verwerkte toestand werden aangekocht. Aardappelen en suikermais werden niet in aanmerking genomen.

Bij de 17 groenteverwerkende bedrijven die meewerkten aan de enquête bedroeg de bezoldigde tewerkstelling (arbeiders en bedienden) 2.384 personen in 1994, waarvan 1.435 werkzaam waren in de Westvlaamse bedrijven.

Areaal groenten

Aan de hand van de bekomen cijfers van de 17 groenteverwerkende bedrijven werden in 1993 in het totaal door deze sektor 31.207 ha vollegrondsgroenten verbouwd. De diverse groenteverwerkende industrieën teelden 27.020 ha op kontrakt terwijl de groothandel 4.187 ha of 13,4% van het totale vollegrondsgroentenareaal voor zijn rekening nam.

De groenteverwerkende industrie kende in België 22.213 ha onder de vorm van eigen kontraktteelt. In het buitenland 4.807 ha of 21,6% t.o.v. het areaal groenten in België verbouwd. De groothandel daarentegen verbouwde 2.118 ha in de omringen-

Tabel 2

Invoer en uitvoer van groenten in de Benelux in 1992 (a)

Bestemming	Invoer 1992		Uitvoer 1992		Exportoverschot
	ton	1.000 BF	ton	1.000 BF	
groenten					miljoen BF
Vers	490.077	7.249.688	611.066	15.474.578	8.225
Konserven	133.357	4.985.792	157.198	4.412.666	-573
Bevroren	80.811	2.359.103	359.887	10.013.223	7.654
Totaal groenten (b)	735.019	16.235.357	1.142.178	30.635.479	14.400

(a) Bron: N.I.S. 15 metellingen.

(b) Gedroogd, voorlopig verduurzaamd en tafelzuren inbegrepen.

Tabel 3
Totale oppervlakte areaal (ha) per groentesoort, 1993

Groentesoort	Teelt in			Aankoop (3)		Aankoop (4) t.o.v. totaal areaal (%)	Totaal areaal
	België (ha) (1)	Buitenland (ha)	% (2)	België (ha)	Buitenland (ha)		
<i>Andijvie</i>	16	-	-	-	-	0	16
<i>Bleekselderij</i>							
- witte	187	-	-	20	12	14,6	219
- donkergroene	24	-	-	-	-	-	24
<i>Bonen</i>							
- groene	4.453	340	7,6	735	537	21,0	6.065
- boter	289	54	18,7	20	-	5,5	363
- flageolet	-	(180)	-	(40)	-	(18,2)	(220)
<i>Courgettes</i>							
<i>Erwten</i>							
- rondzadige	2.002	1.211	60,5	360	320	17,5	3.893
- gekreuktzadige	6.227	1.970	31,6	200	180	4,4	8.577
<i>Kervel</i>	34	-	-	8	-	19,0	42
<i>Knolselderij</i>	222	-	-	18	57	25,2	297
<i>Kolen</i>							
- bloemkool	2.562	-	-	-	-	0	2.562
- groene kool	21	-	-	-	-	0	21
- koolrabi	127	-	-	-	-	-	127
- rode kool	38	-	-	6	22	42,4	66
- spruitkool	1.880	-	-	-	10	0,5	1.890
- witte kool	26	-	-	-	-	0	26
<i>Prei</i>	498	-	-	-	-	0	498
<i>Rabarber</i>	14	-	-	5	6	44,0	25
<i>Rapen</i>	45	18	40,0	26	-	29,2	89
<i>Rode biet</i>	8	-	-	-	-	-	8
<i>Schorseneer</i>	640	743	116,1	6	216	13,8	1.605
<i>Spinazie</i>							
- blad	1.107	70	6,3	200	26	16,1	1.403
- puree	461	-	-	83	56	23,2	600
<i>Ui</i>							
- zaai	49	-	-	10	28	43,7	87
- zilver	-	-	-	-	-	-	-
<i>Wortelen</i>							
- Amsterdammer Bak	417	386	92,6	320	134	36,1	1.257
- Fakkese	377	6	1,6	2	36	9,0	421
- Nantese	236	9	3,8	25	293	56,5	563
- Parijse markt	170	-	-	25	110	44,3	305
Totaal	22.213	4.807		2.069	2.118	13,4	31.207

(1) De som van de opgegeven cijfers van de medewerkende bedrijven.

(2) Het percentage van de oppervlakten groenten verbouwd buiten België ten opzichte van binnenlandse oppervlakte.

(3) Het aantal hektaren, geteeld door groothandel maar aangekocht door de groenteverwerkende bedrijven via dit kanaal.

(4) Verhouding van het areaal langs aankoop bekomen ten opzichte van totaal areaal groenten.

de landen in vergelijking met 2.069 ha in het binnenland.

Het totaal aantal ha vollegrondsgroenten zowel onder kontrakt geteeld door de bedrijven als aangekocht via de groothandel bedroeg in België 24.282 ha en in het buitenland 6.925 ha. Dit betekent dat er 28,5% van de groenten, bestemd voor industriële verwerking in België, geteeld worden in Nederland, Frankrijk, Duitsland of andere landen. Bij de enquête uitgevoerd door Depuydt in 1981 kwamen daarentegen nagenoeg alle groenten uit West-Vlaanderen.

Zeven van de zeventien bedrijven verbouwen geen groenten onder de vorm van eigen kontraktteelt in het buitenland. Van de 17 bedrijven waren er 6 met een totale oppervlakte aan te verwerken groenten van meer dan 3.000 ha, 5 meer dan 2.000 ha, 5 meer dan 1.000 ha en 3 minder dan 1.000 ha.

Soort groenten

Van de groentesoorten die, zowel in België als in het buitenland verbouwd en/of aangekocht werden, vormden erwten (rond- en krekzadige) 12.470 ha, bonen (groene en boter), 6.428 ha, wortelen (alle typen) 2.546 ha waarvan 1.257 ha type Amsterdammer Bak, bloemkool (2.562 ha), spinazie (2.003 ha), spruitkool (1.890 ha) en schorseneer (1.605 ha) het grootste areaal.

De belangrijkste groenten, in België verbouwd en/of aangekocht, waren erwten (totaal 8.789 ha), bonen (groene en boter) (5.497 ha), bloemkool (2.562 ha), spruitkool (1.880 ha), spinazie (1.851 ha) en wortelen (totaal 1.572 ha).

De groenten welke het meest in het buitenland werden geteeld of aangekocht bleken erwten (totaal 3.681 ha), wortelen (974 ha), schorseneer (959 ha) en bonen (931 ha) te zijn.

Van de drie hoofdgroenten nl. erwten, bonen en wortelen werden er respectievelijk 70,5%, 71,4% en 53,3% in België verbouwd of aangekocht. Wat de groenten bloemkool, spinazie, spruitkool en schorseneer betreft, kwamen er respectievelijk 100%, 92,4%, 99,5% en 40,2% van de desbetreffende oppervlakten voor in België.

Qua aankoop via groothandel leverden volgende groentesoorten de

Tabel 4

Totale productie (ton) vers en verwerkt per groentesoort, 1993

Groente	Bruto	Netto	Netto konserven	% konserven
<i>Andijvie</i>	1.685	591	-	-
<i>Bleekselderij</i>				
- witte	10.915	6.903	962	13,9
- donkergroene	1.308	1.021	-	-
<i>Bonen</i>				
- groene	69.826	62.827	14.459	23,0
- boter	3.868	3.571	1.296	36,3
<i>Courgettes</i>	6.089	5.286	-	-
<i>Erwten</i>				
- rondzadige	25.445	21.294	11.023	51,8
- gekreuktzadige	55.789	50.150	9.203	18,4
<i>Kervel</i>	923	660	155	23,5
<i>Knolselderij</i>	12.403	8.871	1.966	22,2
<i>Kolen</i>				
- bloemkool	51.200	44.437	-	-
- groene kool	686	562	-	-
- koolrabi	9.644	5.336	-	-
- rode kool	3.495	2.761	2.088	75,6
- spruitkool	34.331	32.736	43	0,1
- witte kool	1.077	941	328	34,9
<i>Prei</i>	16.901	14.701	19	0,1
<i>Rabarber</i>	776	670	-	-
<i>Rapen</i>	3.742	2.409	176	7,3
<i>Rode biet</i>	199	117	-	-
<i>Schorseneer</i>	38.421	12.909	2.892	22,4
<i>Spinazie</i>				
- blad	34.573	22.056	39	0,2
- puree	19.295	14.442	1.402	9,7
<i>Ui</i>				
- zaai	6.484	5.653	-	-
- zilver	(739)	(589)	-	-
<i>Wortelen</i>				
- Amsterdammer Bak	94.623	54.552	16.914	31,0
- Flakkese	29.219	18.472	2.770	15,0
- Nantese	23.078	14.389	430	3,0
- Parijse markt	8.389	3.991	95	2,4
Totaal	564.384	412.308	66.260	16,1

Foto P. Holdersbeke

Groothandelsmarkt groenten-fruit te Heule.

grootste oppervlakten in België: erwten (560 ha), bonen (755 ha), wortelen (372 ha) en spinazie (283 ha) terwijl in het buitenland vooral volgende groentesoorten aangekocht werden: wortelen (573 ha), bonen (537 ha), erwten (500 ha) en schorseneer (216 ha). De conservenbedrijven verwerken 10-12 groentesoorten, terwijl de diepvriesverwerkende industrieën een polyvalenter gamma groentesoorten opnemen.

Productie verse en verwerkte groenten

De gegevens van de productie van verse en verwerkte groenten zijn berekend aan de hand van de medegedeelde cijfers (zie tabel 4). Daar de netto geproduceerde hoeveelheden op enkele formulieren ontbraken, werden deze berekend aan het gemiddeld percentage van de andere bedrijven,

ofschoon dit cijfer soms vrij sterk varieerde van bedrijf tot bedrijf. De cijfers netto-konserven (glas en/of blik) zijn op dezelfde wijze zo berekend ofschoon er een duidelijk verschil in rendement werd genoteerd tussen diepvriezen en inblikken van groenten. De cijfers kunnen dus als richtwaarde beschouwd worden. De bruto totale hoeveelheid groenten bestemd voor industriële verwerking van de 17 bedrijven die hun medewerking verleenden aan de enquête bedroeg in 1993: 564.384 ton. Van deze bruto-aanvoer werd 412.308 ton verwerkt produkt bekomen. De bestemming van deze verse groenten was hoofdzakelijk diepvriesverwerking. Uit de cijfers blijkt dat slechts 66.260 ton als verduurzaamde groenten in blik of glas werden verkregen. Dit is slechts 16,1% van het totaal aandeel verwerkte groenten, terwijl de diepvriesver-

werking oploopt tot 83,9%. Bij vergelijking van de cijfers 1981 bedroeg de aankoop van brutogroenten door de verwerkende industrie 66.300 ton voor conservering en 76.030 ton voor diepvries (prei en bloemkool werden reeds uitsluitend diepgevroren) (Depuydt, 1982). Van de zeventien verwerkende groentebedrijven waren er 3 met een netto geproduceerde hoeveelheid groenten van meer dan 40.000 ton; 2 met meer dan 30.000 ton en 5 met meer dan 20.000 ton in 1993, berekend op basis van de bekomen produktcijfers.

Het aandeel netto gekonserveerde groenten bedroeg 16,1% van de totale hoeveelheid netto verwerkte groenten. De belangrijkste verduurzaamde groenten in blik of glas waren wortelen type Amsterdammer Bak, bonen, rondzadige erwten, schorseneer en rode kool. In het totaal pakket van

netto verwerkte groenten, gerangschikt volgens hun belangrijkheid, waren de voornaamste groentesoorten: wortelen (22,2%), bonen (16,1%), bloemkool (10,8%), spinazie (8,8%) en spruitkool (7,9%). De volledige groenteproduktie van bloemkool, donkergroene selderij, andijvie, groene kool, rabarber, courgettes, zaaiui, koolrabi en rode biet was bestemd voor diepvries. Globaal beschouwd voor de totale hoeveelheid ingevroren groenten bedroeg het aandeel aan wortelen 20,6%, erwten 14,8%, bonen 14,6%, bloemkool 12,8% en spinazie 10,1%.

Besluit

Aan de hand van deze enquête blijkt zeer duidelijk dat de groenteverwerkende industrie in België een zeer belangrijke plaats inneemt. Bij vergelijking van de cijfers 1981 en deze van 1993 is de brutoproduktie groenten bestemd voor verwerking verviervoudigd.

De verwerkende industrie teelt het grootste gedeelte van het areaal groenten nog op kontrakt, dat rechtstreeks met de producent wordt bewerkstelligd.

De groothandel in vollegrondsgroenten vervulde en blijft een kapitale rol spelen in de toelevering aan de groenteverwerkende industrieën.

Een zeer groot gamma groenten wordt verwerkt in deze groenteverwerkende sektor, zodat een rijke keuze aan verwerkte groenten voor de verbruiker ter beschikking staat. De veelzijdigheid van het aanbod is aldus een waardevolle troef voor deze bedrijven bij de afzet van hun produkten.

Het invriezen is het laatste decennium zeer sterk toegenomen in vergelijking met de cijfers 1981 terwijl de appetitatie volgens het warmteprocédé duidelijk is teruggelopen.

Op te merken is dat het grootste aantal groenteverwerkende industrieën zich hebben gevestigd in West-Vlaanderen en dat tot op heden de bevoorradingsaan groenten voor deze bedrijven nog grotendeels in de eigen regio gebeurt. Toch is de laatste jaren een duidelijke tendens vast te stellen voor bepaalde groentesoorten naar teelt op kontrakt over de grenzen heen (wortelen, erwt, schorseneer, bonen).

De belangrijkste groenten voor de verwerkende groente-industrieën blij-

ven wortelen, erwten en bonen wat nog niet gewijzigd is sedert 1960. Een opmerkelijke stijging in de diepvriessektor kenden spinazie, bloemkool, spruitkool, schorseneer en prei.

De nettoproduktie van de West-vlaamse diepvriesindustrie – sektor groenten – bedroeg gemiddeld 76% van de totale nettoproduktie verwerkte groenten in België.

De sterke mechanizatie doorgevoerd voor zeer vele groentesoorten heeft een verschuiving van verschillende groenten veroorzaakt naar de grote akkerbouwbedrijven. In de zeer nabije toekomst zullen wellicht – omwille van de grootte en de structuur van de bedrijven – andere groentesoorten aan belang winnen voor de bestemming verse markt.

Mits de groenteverwerkende industrie verder blijvende aandacht schenkt aan de kwaliteit van het verwerkt produkt kunnen de Belgische bedrijven hun dominerende positie op de Westeuropese markt handhaven. België en vooral West-Vlaanderen is momenteel immers de grootste exporteur van ver-

werkte (diepgevroren) groenten in Europa.

Literatuur

U. AVERMAETE, De verduurzaming van groenten in West-Vlaanderen, in 'West-Vlaanderen Werkt', nr. 5, 1980.

A.M. DEPUYDT, *Lokalisatie en evolutie van de groenteteelt in open lucht in West-Vlaanderen*, K.U.Leuven, Verhandeling, K.U.Leuven, 1982.

M. PATOU, Evolutie van de groenteteelt in West-Vlaanderen, in 'West-Vlaanderen Werkt', nr. 5, 1980.

Soepel investeren met

Voor een zelfde aanpak.

MEER INFO?

BEL

051/235.444

BR-LEASE, de leasemaatschappij van de BANK VAN ROESELARE
 ☎ 051/235.444, U vraagt naar Wim Callewaert of Geert Cokelaere